

DIAMETERN 2 KUNGENS KURVA

Kulturmiljöinventering
vid LM Ericssons fd kontor- och laboratorium
samt kulturhistorisk konsekvensbeskrivning av planförslag
Diametern 2, Kungens kurva, Huddinge kommun, 2018

DIAMETERN 2, KUNGENS KURVA

Kulturmiljöinventering vid LM Ericssons fd kontor- och laboratorium samt kulturhistorisk konsekvensbeskrivning av planförslag, Diametern 2, Huddinge kommun, 2018

UPPDRAGSGIVARE

KFF Bostadsutveckling Kungens Kurva AB genom Inga Medin Stein

MEDVERKANDE

Lisa Sundström, byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig kontrollant av kulturvärden, Tengbom

GRANSKNING

Anna Krus, byggnadsantikvarie, certifierad sakkunnig kontrollant av kulturvärden, Tengbom

Tengbomgruppen ab
Katarinavägen 15
Box 1230
111 82 Stockholm
telefon: 08-412 52 00
www.tengbom.se
org.nr. 56329-9113

INNEHÅLL

1. SAMMANFATTNING	4
2. INLEDNING.....	5
BAKGRUND OCH SYFTE	
AVGRÄNSNING	
METOD	
KONSEKVENSPANALYS	
3. KULTURHISTORISKA LAGRUM OCH FÖRUTSÄTTNINGAR	6
KULTURMILJÖINVENTERING, HUDDINGE KOMMUN	
GÄLLANDE PLANER	
FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN FÖR KUNGENS KURVA	
PLAN- OCH BYGGLAGEN	
4. KULTURHISTORISK BAKGRUND	7
KUNGENS KURVA	
LM ERICSSON ETABLERAR NY ANLÄGGNING I KUNGENS KURVA	
LM ERICSSON	
LM ERICSSON ANLÄGGNINGAR I MIDSOMMARKRANSEN OCH VÄSTBERGA	
LM ERICSSONS NYA ANLÄGGNING I KUNGENS KURVA	
BERG ARKITEKTKONTOR	
5. KULTURHISTORISKA VÄRDEN	12
DOKUMENTVÄRDEN	
UPPLELSEVÄRDEN	
SAMMANVÄGD BEDÖMNING	
6. VÄRDEBÄRANDE EGENSKAPER	13
7. REKOMMENDATIONER VID UTVECKLING	14
8. KULTURHISTORISK KONSEKVENSBESKRIVNING	15
FÖRSLAGET	
BEDÖMNING AV KULTURHISTORISKA KONSEKVENSER	
9. KÄLLOR.....	16

1. SAMMANFATTNING

Kulturhistorisk bakgrund

Kontors- och laboratorieanläggningen uppfördes av företaget LM Ericsson under åren 1976-1977 och var en av de tidigaste etableringarna i Kungens kurva, idag en av Skandinaviens största handelsplatser. Tomten valdes med hänsyn till dess stora expansionsmöjligheter och närheten till företagets anläggningar i Midsommarkransen och Västberga. Av de sex stora kvarter som planlades bebyggdes två och lämnade ett större skogsområde obebyggt. De två kvarteren bebyggdes med storskaliga byggnader i tidstypisk modernistisk arkitektur representativ för 1970-talets kontorshus med geometriska tegelfasader efter ritningar av Berg Arkitektkontor. Anläggningen rymde 4500-5000 anställda och planerades som en småstad med kontor och laboratorier och även service för personalen med matsal, gym, bastu, övernattningsrum och en liten butik. Redan 1987 flyttades verksamheten och anläggningen lades ned. Idag står stora delar tomma medan andra delar hyrs ut som kontors- och hotellverksamhet samt lager.

Kulturhistorisk värde

Den aktuella fastigheten är utpekad som en kulturhistoriskt värdefull solitär i Huddinge kommuns kulturmiljöprogram. I föreliggande kulturmiljöinventeringen bedöms fastighetens bebyggelse sammantaget rymma kulturhistoriska värden som en av de tidigaste etableringarna i Kungens kurva samt en del av företaget LM Ericssons bebyggelsehistoria med arkitekturhistoriska värden genom den från 1970-talet tidstypiska och välbevarade bebyggelsen. Byggnadernas kraftfulla modernistiska tegelarkitektur i stora volymer bedöms ha arkitektoniska kvaliteter och upplevs som en märkesbyggnad i området.

Konsekvenser

En rivning bedöms sammanfattningsvis medföra att en kontors- och laboratorieanläggning med kulturhistoriska värden går förlorad. En märkesbyggnad i Kungens kurva med arkitekturhistoriska och arkitektoniska värden och som är en del i området och LM Ericssons historia försvinner.

Flygfoto över LM Ericssons kontorsanläggning i Kungens kurva. Foto: Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetet.

2. INLEDNING

Bakgrund och syfte

Huddinge kommun arbetar med en ny plan för fastigheten Diametern 2. De befintliga kontorsbyggnaderna avses att rivas och ersättas med bostäder i stadskvarter. Tengbom har av KFF fastighetsutveckling AB fått i uppdrag att som underlag för planarbetet utreda den befintliga bebyggelsens kulturhistoriska värden och kvaliteter.

I uppdraget ingår att beskriva och tydliggöra fastighetens kulturvärden samt att beskriva konsekvenserna av planförslagets påverkan på de befintliga byggnadernas kulturvärden.

Avgränsning

Föreliggande kulturmiljöinventering och konsekvensanalys utgår ifrån planförslagets påverkan på L M Ericssons konstorsanläggning på fastigheten Diametern 2 och dess övergripande värden och betydelse i stadsbilden och inte planförslagets påverkan på miljön i Kungens kurva.

Metod

Undersökningen har utgått ifrån utredning av områdets historia med utgångspunkt i litteratur, skrifter och arkivmaterial m.m. Vidare har byggnaderna inventerats med fokus på bebyggelsens helhetsmiljö och sammanhang i stadsbilden.

Vid beskrivning och definition av kulturmiljövärden har Riksantikvarieämbetets ”Kulturhistorisk värdering av bebyggelse (Unnerbäck 2002) används. I metoden används begreppen dokumentvärden och upplevelsevärden. I dokumentvärdet ingår traditionella historiska egenskaper, t ex byggnadshistoriskt värde, arkitekturhistoriskt värde, samhällshistoriskt värde, socialhistoriskt värde, personhistoriskt värde och teknikhistoriskt värde. En byggnads upplevelsevärden handlar om konstnärligt värde, patina, miljöskapande värde, identitetsvärde, kontinuitetsvärde, traditionsvärde och symbolvärde. I värdering ingår ock-

så begrepp som kvalitet, autenticitet, pedagogiskt värde, sällsynthet och representativitet. Men utgångspunkt från de värden en byggnad besitter görs en sammanvägd bedömning.

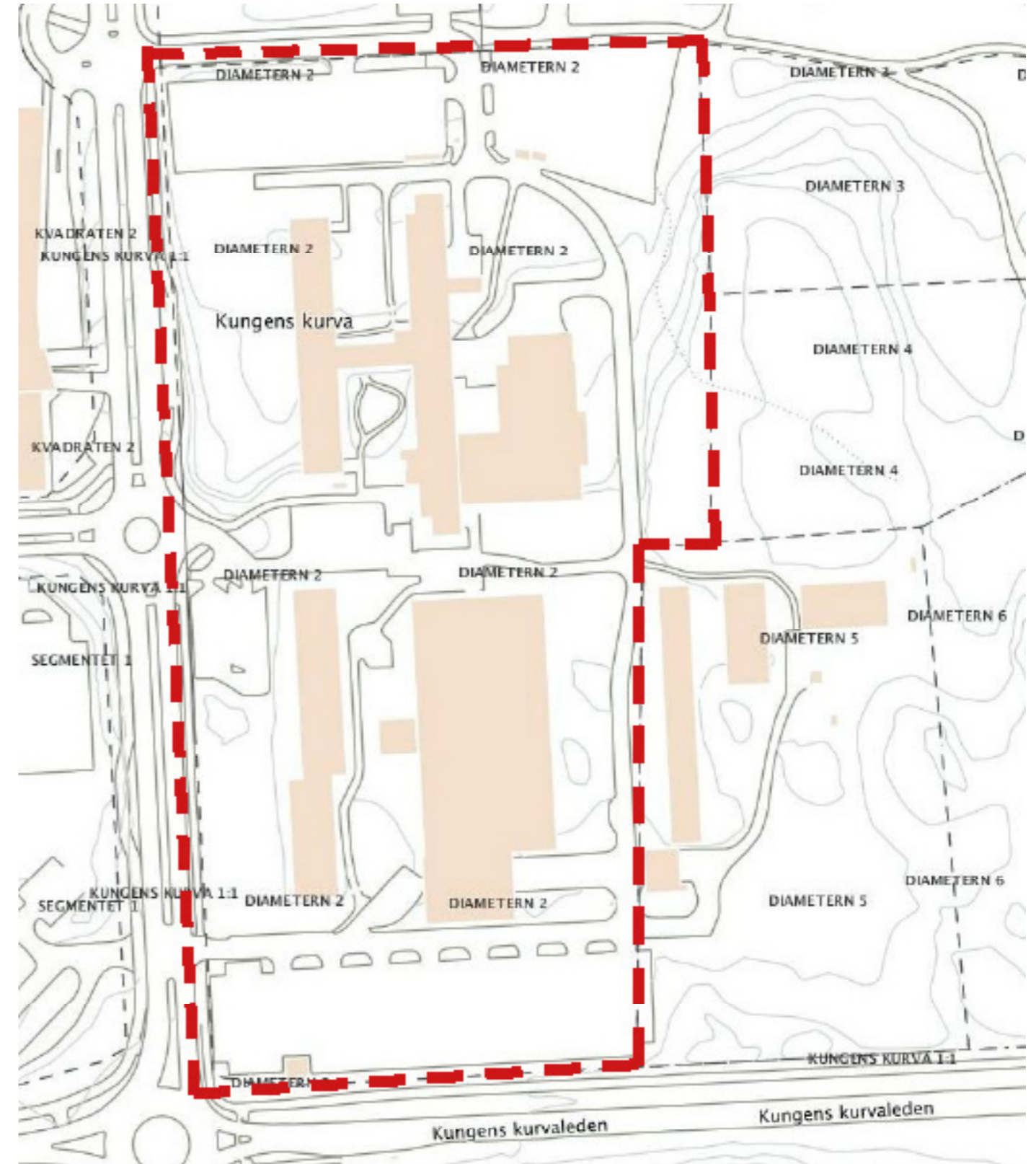
Till grund att beskriva de kulturhistoriska värdena ligger även RAÅs Plattform för kulturhistorisk värdering och urval, 2015.

”Kulturhistoriskt värde består i de möjligheter materiella och immateriella företeelser kan ge vad gäller att inhämta och förmedla kunskaper om och förståelse av olika skeende och sammanhang - samt därigenom människors livsvillkor i skilda tider, inklusive de förhållanden som råder idag”.

Metoden består av två huvudmoment, ett beskrivande och ett analyserande moment. Det beskrivande momentet besvarar frågorna: Vad finns? Vad har hänt? Vad återspeglas? Det analyserande momentet: Vilka är de möjliga värdena? Hur uttrycks värdena? Hur höga är värdena?

Konsekvensanalys

I konsekvensanalysen beskrivs inledningsvis förslaget kortfattat i text och bild genom förslagsställarnas underlag. Därefter bedöms konsekvenser av förslaget påverkan på den befintliga bebyggelsen. Vidare ges rekommendationer för utveckling av kulturhistoriskt intressant bebyggelse.

Utredningsområdet, fastigheten Diametern 2, Kungens kurva.

3. KULTURHISTORISKA LAGRUM OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Kulturmiljöinventering, Huddinge kommun

LM Ericssons kontor i Kungens kurva är i Huddinge kommuns kulturmiljöprogram redovisad som en solitär byggnad som bedöms vara värd uppmärksamhet och varsamhet tack vare sina arkitektoniska eller kulturhistoriska värden. Enligt kulturmiljöprogrammet bör särskild hänsyn tas till dessa solitärer vid bygglovshandläggning och planarbete.

Gällande detaljplan

Detaljplan för Kungens kurva upprättad 1995 anger för fastigheten Diametern 2 ”KJ - Kontor/Industri”. Planen innehåller inte skyddsbestämmelser för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Översiktsplan för Huddinge kommun

I översiktsplan för Huddinge kommun 2014 anges att ”Kungens kurva, som är beläget i den västra delen av kommunen, är tillsammans med Skärholmen en av Stockholms regionala stadskärnor enligt RUFSS 2010. Kungens kurva-Skärholmen är också Skandinaviens största handelsplats utanför citykärnorna. Målet är att Kungens kurva och Skärholmen ska utvecklas till ett gemensamt område. Inriktningen är att skapa ett blandat område som är levande och har en tydlig struktur för de som arbetar och besöker området samt för de som bor i området. För att se hur Kungens kurva kan utvecklas, både på kort och på lång sikt, pågår ett arbete med att ta fram en fördjupad översiktsplan.” ”Detta ger även förutsättningar att utveckla verksamheter som kompletterar dagens handel och ger en mer blandad och mångsidig användning av området, t ex upplevelser men också utbildning, icke störande verksamheter och på längre sikt även kontor och bostadsbebyggelse.”

Plan- och bygglagen (PBL)

Plan- och bygglagen ställer krav vid planläggning och byggande. De allmänna intressen som ska beaktas vid planläggning av bebyggelse samt krav som ställs på byggnader anges i plan- och bygglagen. Vid planläggning ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas (PBL 6§). Det är kommunerna som har ansvar för kulturmiljöfrågor utifrån bestämmelserna i plan- och bygglagen (PBL).

Plan- och bygglagen innehåller även förvanskingsförbud samt bevarande- och varsamhetskrav vid ändring av befintlig bebyggelse.

Vid ansökningar om bygglov skall kommunen bland annat kontrollera att byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt inte förvanskas.

”En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas” (PBL 8 kap. 13 §).

”Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras” (PBL 8 kap. 14 §).

Oavsett om en byggnad är särskilt värdefull eller inte ska ändringar alltid utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag och värden inte går förlorade.

För alla befintliga byggnader gäller att ett byggnadsverk ska hållas i värdat skick och underhållas så att dess utformning och tekniska egenskaper bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

”Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden” (PBL 8 kap. 17 §).

4. KULTURHISTORISK BAKGRUND

Kungens Kurva

Kungens kurva har fått sitt namn efter det att kung Gustav V kört av vägen här 1946. Vid vägen öppnade ESSO två bensinmackar vars ägare kallade platsen Kungens kurva vilket blev namnet för hela området. Den första etableringen i Kungens kurva skedde 1965 då IKEA uppförde ett varuhus i området som idag är världens största IKEA-anläggning. Fram till 1980-talet fortsatte området att utvecklas för kontor och industrier. Under 1990-talet började ett handelsområde växa fram genom flera etableringar för handel och området är idag Skandinaviens största handelsplats.

LM Ericsson

LM Ericsson bildades 1876 av Lars Magnus Ericsson. Företaget arbetade med tillverkning av telefoner och telefonväxlar. Företaget växte till ett internationellt företag och är idag en av världens största tillverkare av utrustning för mobil kommunikation.

LM Ericsson anläggningar i Midsommarkransen och Västberga

Företagets första stora fabrik med kontor och verkstäder byggdes 1896 och låg på Tulegatan i Stockholm. 1939 flyttades verksamheten till LM Ericsson-byggnaden vid Telefonplan i Midsommarkransen. Vid 1900-talets mitt hade företaget en kraftig tillväxt och uppförde en rad anläggningar runt om i Sverige och även i utlandet. 1968-74 expanderade företaget i Stockholm och uppförde vid Södertäljevägen i Västberga en monumental anläggning av rött tegel i tio våningar, kallad Tellusanläggningen, efter ritningar av arkitekten Anders Berg, Berg Arkitektkontor.

Anläggningen i Midsommarkransen har omnämnts som ett av funktionalismens vackraste industrikomplex i Stockholm och representerar av ett högt kulturhistoriskt värde enligt Stockholms stadsmuseum. I början av 2000-talet lämnade Ericsson fabriksbyggnaden vid Telefonplan och anläggningen anpassades för lokaler för Konstfack och försäkringskassan. Även anläggningen i Västberga har av Stockholms stadsmuseum bedömts representeras av synnerligen höga kulturhistoriska värden. LM Ericsson i Västberga är idag under ombyggnad för att rymma konst- och designutbildning, Designens hus, bostäder, restauranger och studentbostäder. I området ska även anläggas en ny stadspark.

LM Ericsson etablerar ny anläggning i Kungens kurva

LM Ericsson etablerade sig i Kungens kurva vid 1970-talets mitt. Företagets anläggningar i Stockholm var vid 1960-talets slut fullt utbyggda. Behov av en ny kontors- och laboratorieanläggning fanns varför företagen sökte ny mark. I Kungens kurva planerade kommunen för ett arbetsområde vilket bedömdes som ett lämpligt läge för företaget genom närheten till E4:an och de befintliga anläggningarna i Midsommarkransen och Västberga. Kungens kurva valdes med hänsyn till den stora tomten som hade stora framtida expansionsmöjligheter. I planen för Kungens kurva reserverade kommunen en tomt för LM Ericsson som skulle rymma arbetsplatser för 4-5000 personer.

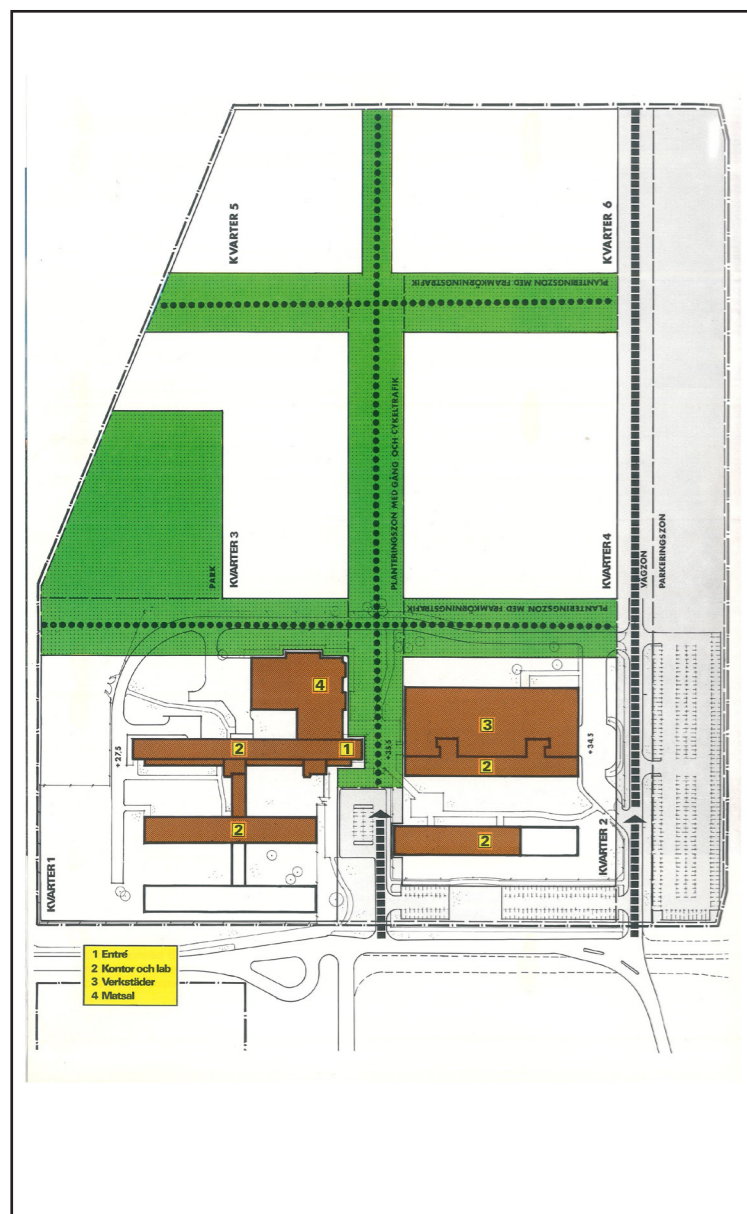

Flygfoto över Kungens kurva år 1971. Foto: Erik Claesson, Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetet.

LM Ericssons nya anläggning i Kungens kurva

LM Ericssons nya anläggning i Kungens kurva planerades för arbetsplatser för 4000-5000 personer i sex kvarter. 1976 uppfördes inledningsvis fyra stora huskroppar på fastighetens två kvarter i väster innehållande kontor och laboratorier, hälsovård, elektronikverkstad, godsmottagning och en särskild byggnadsdel för personalmatsal och kök. För personalen innehöll byggnaderna även gym, bastu, övernattningsrum och en butik.

Situationsplan för LM Ericssons nya anläggning. Ur tidskriften Tegel, 1980.

Matsalen placerades med hänsyn till önskemål om ett centralt läge med direktkontakt till omgivningen. Mot huvudgångstråket förlades en utematplats. I kvarteret förlades området huvudentré.

Godsmottagningen för hela anläggning förlades till verkstadsbyggnaden för att därifrån utgå interna transporter under mark i ett kulvertsystem som förband byggnaderna.

Kvartersindelningen möjliggjorde ett samspel med omgivande natur och anläggningens kvarter åtskiljdes genom vegetation och förlades så att parkrummet norr om tomten kunde vävas in mellan kvarteren. Ett stråk för gång- och cykeltrafik, planteringar mm anlades centralt i området mot vilket byggnaderna vänder sina entréer. På tomtens södra del förlades en försörjningsgata och parkering för personalen samt transportkrävande verksamheter. På tomtens norra del begränsades biltrafiken och verksamheter med mindre transportbehov som kontor och laboratorier förlades till denna del.

Viktiga utgångspunkter vid planeringen var generella byggnader vilket medförde djupa laboratorie- och kontorshus med moduler som gav stora friheter vid användningen av våningsplanen. Ett annat krav var underhållsfria fasader varför byggnaderna uppfördes av tegel vilket även motsvarade företagets önskemål om ett uttryck av en representativ och gedigen karaktär. Anläggningen skulle vara vårdad med gedigna hus att arbeta i men inte exklusiv.

Anläggningen planerades i samråd med egen expertis, konsulter och representanter för personalen för att uppnå målsättningen att åstadkomma en så god och effektiv arbetsmiljö som möjligt. Genom de anställdas önskemål om en överblickbar och inte anonym anläggning disponerades tomten med en kvartersindelad plan varigenom åtskillnad mellan husgrupper prioriterades. De anställda framhöll behov av uppdelning och vikten av identifikation med den egna enheten.

Som arkitekt till byggnaderna anlätades Berg Arkitektkontor med de ansvariga arkitekterna Folke Mandelius och Esbjörn Adamson.

Av de fyra stor huskropparna är det största huset i 10 våningar, 125 meter lång och 35 meter hög. De monumentala byggnaderna fick en stark karaktär med strama kubiska stora volymer. Fasaderna av ljus rött fasadtegel med rosa fogar artikulerades och avskiljdes genom svarta plåtband av anodiserad aluminium horisontellt och vertikalt. Tegel murades utan förband och delades in i fält med vertikala slitsar på var fjärde modul. Modulerna medförde att fönstren blev kvadratiska med fyra fönster i varje fält vilket sågs som en fördel. Även fönster utfördes med anodiserad aluminium.

Verkstadsbyggnaden utfördes i två våningar med en fasadutformning som byggde på samma idé med en annan skala. Fältindelningen följde en pelarindelning, med 9x9 m i undervåning och 9x18 m i den övre våningen. De högre våningarna medförde att fälten och fönstren blev större. Matsalsbyggnadens fasader gestaltades med en öppen karaktär med fasader av laserat trä och glas.

Byggnaderna uppfördes genom en planeringsmodul om 1,50 m vilket gav förutsättningar för en flexibel utformning av kontor och laboratorier. Kontors- laboratoriebyggnaderna utfördes med en stomme av plattgjuten betong medan matsalen och verkstadsdelen utfördes med prefabricerade betongelement.

Inflyttningen i husen påbörjades 1977. Redan 10 år senare, 1987, flyttades produktionen och anläggningen i Kungens kurva lades ned. Byggnaderna hyrdes därefter ut till olika hyresgäster och såldes så småningom till JM. KF Fastigheter förvärvades fastigheten Diametern 2 2007. Idag hyrs delar av lokalerna ut för kontor medan stora delar står tomma. Godsmottagningen med verkstadsbyggnaden hyrs ut till IKEA för rymma företagets hämtlager.

LM Ericssons nya kontor under uppförande. Foto: Centrum för Näringslivshistoria

Verkstadsbyggnaden. Foto: Centrum för Näringslivshistoria

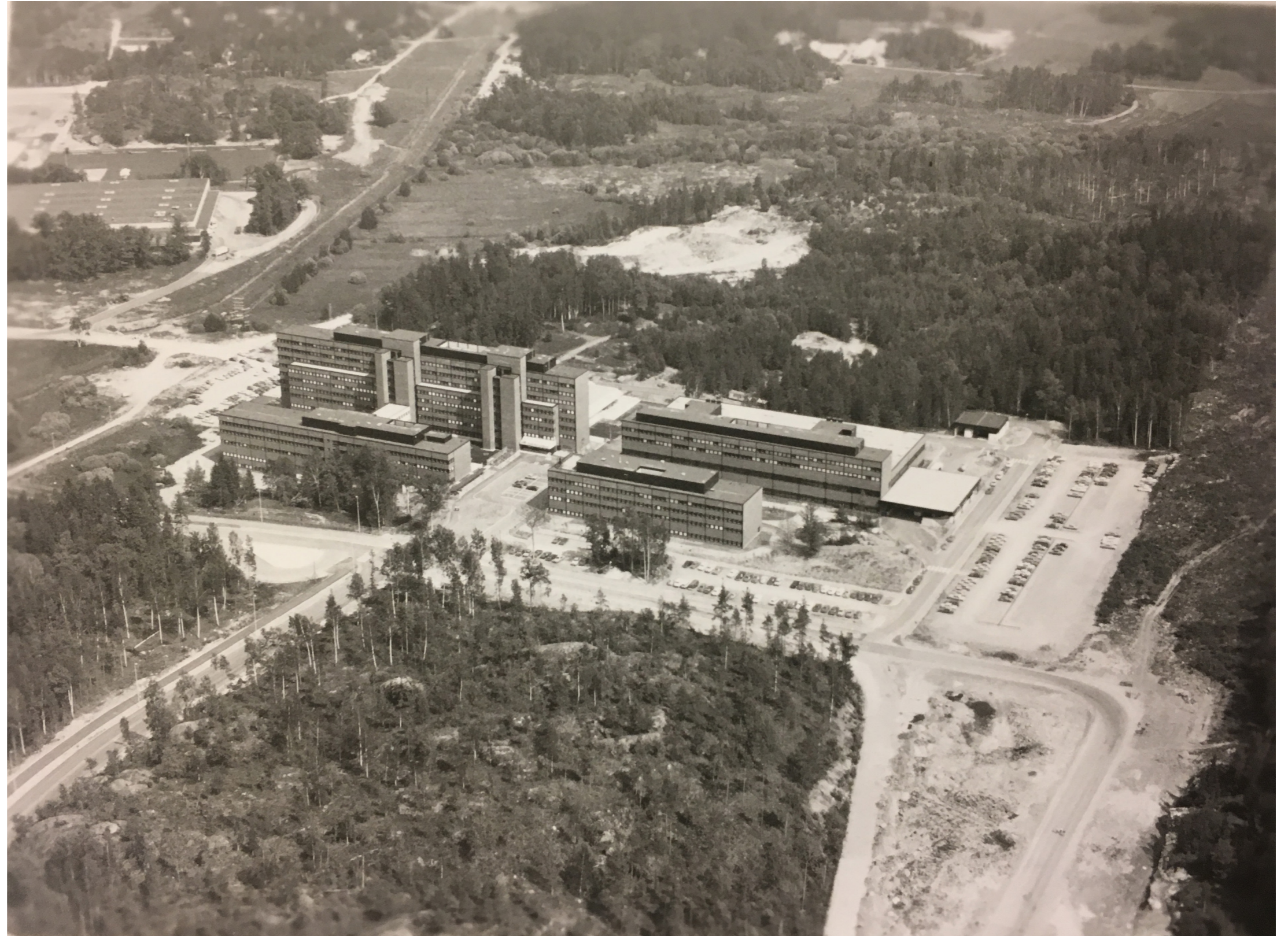

Flygfoto över LM Ericssons nya anläggning i Kungens kurva. Foto: Centrum för Näringslivshistoria

Berg Arkitektkontor

Anders Berg (1916-2008) är en svensk känd arkitekt som blivit känd för sina stora industri- och kontorsanläggningar, bl a för LM Ericsson. 1958 startade han företaget Anders Berg Arkitektkontor. Kontoret har under Anders Bergs ledning ritat ett flertal stora och kända byggnadsverk i Sverige. Som exempel på hans verk kan nämnas Tellusanläggningen för LM Ericsson i Västberga, bryggerianläggning för Pripps i Ulvsunda, Holmens Bruk i Hallstavik och Marievik i Liljeholmen. Berg Arkitektkontor, genom Esbjörn Adamsson, Svante Berg och Lasse Wretblad, är också upphovsmän till Globen i Stockholm.

Flygfoto över LM Ericssons nya anläggning i Kungens kurva. Foto: Centrum för Näringslivshistoria

Foto över LM Ericssons nya anläggning i Kungens kurva. Ur LM Ericsson, Berg Arkitektkontor, Trycksak, KB.

Foto: Per-Olle Stackman, Stockholm

Foto över huvudentrén till LM Ericssons kontorsanläggning. Foto ur tidskiften Tegel.

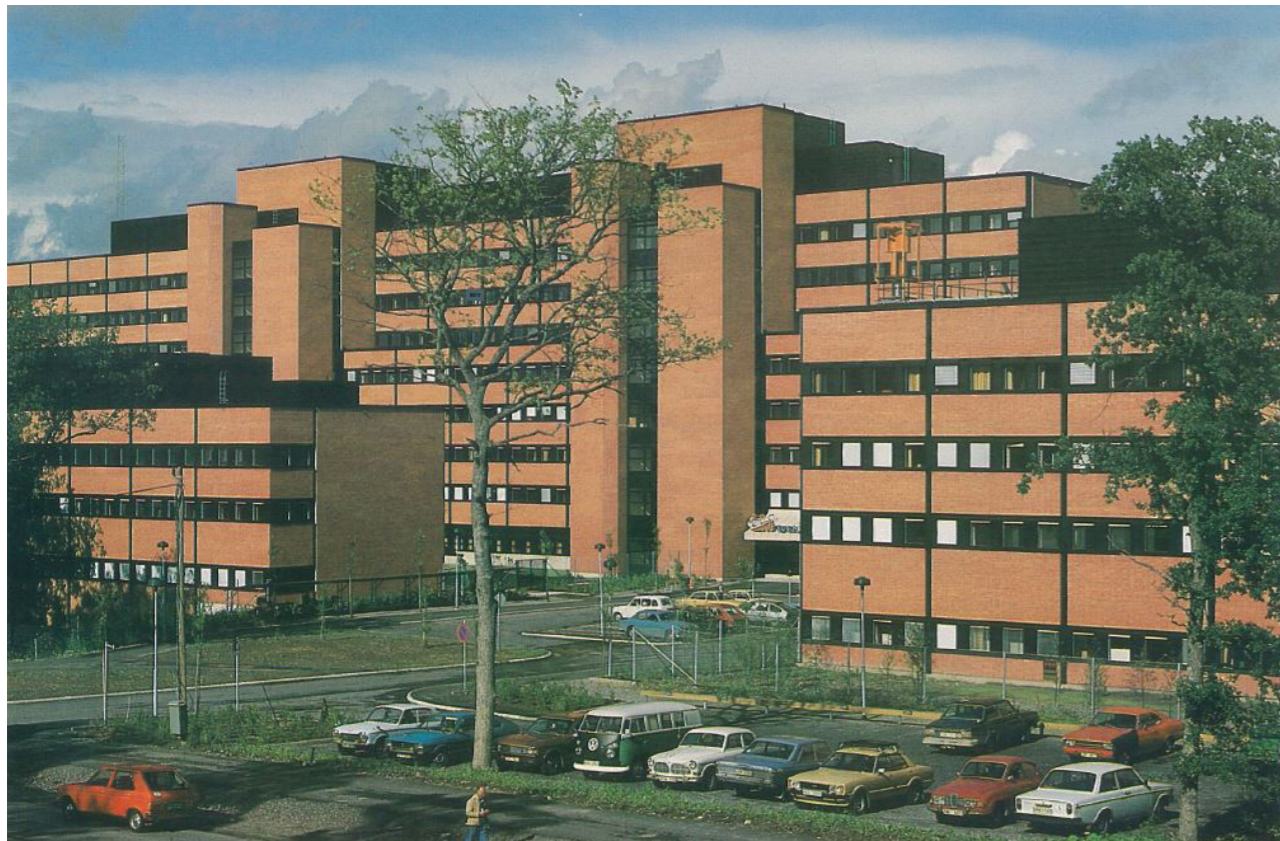

Foto över LM Ericssons nya kontorsanläggning. Foto ur tidskiften Tegel.

Foto över LM Ericssons nya anläggning i Kungens kurva. Ur LM Ericsson, Berg Arkitektkontor, Trycksak, KB.

Foto över entréparti med dörrar och skärmtak av aluminium. Foto ur tidskriften Tegel.

Fasaderna utfördes av ljus fasadtegel med rosa fogar. Ur LM Ericsson, Berg Arkitektkontor, Trycksak, KB.

Matsalsbyggnaden utfördes med laserade fönsterpartier. Ur LM Ericsson, Berg Arkitektkontor, Trycksak, KB.

Kontorskorrridor med pelar och tidstypiska kulörer i brunt och orange. Ur LM Ericsson, Berg Arkitektkontor, Trycksak, KB.

5. KULTURHISTORISKA VÄRDEN

Dokumentvärden

Arkitekturhistoriska värden

Anläggningens arkitekturhistoriska värden motiveras av de storskaliga volymernas enhetliga och sammanhållna arkitektur som utgör ett välbevarat och tidstypisk exempel på 1970-talets modernistiska storskaliga kontorshus.

Anläggningen i Kungens kurva bedöms även utgöra en pusselbit i det välkända arkitektkonteret Bergs verk vilka är upphovsmän till flera välgestaltade kontors- och verksamhetsanläggningar i landet.

Samhällshistoriskt värde

Anläggningens uppförande som kontors- och laboratoriebyggnader för LM Ericsson var ett resultat av företagets expansionsbehov. Platsen för anläggningen valdes utifrån tomtens stora expansionsmöjligheter och närheten till de befintliga anläggningarna i Midsommarkransen och Västberga. Anläggningen är en av de tidigaste etableringarna i Kungens kurva och är en del av områdets utbyggnadshistoria. Anläggningen bedöms även vara en del av företaget LM Ericssons historia, verksamhet och utveckling till ett av Sveriges viktigaste företag under 1900-talet.

Socialhistoriska värden

Den storskaliga anläggningens medvetna planering med enskilda arbetsrum och olika funktioner för de anställda utgör ett exempel på hur större arbetsplatser organiserades under 1970-talet.

Byggnadshistoriska värden

Byggnadens modulsystem och prefabricerade stommar är representativt för tiden och ger kunskap om byggnadstidens byggnadsteknik.

Upplevelsevärden

Arkitektoniska värden

Kontors- och laboratoriebyggnadernas strikt kubistiska arkitektur med karaktäristiska röda tegelfasader och horisontella svarta fönsterband utgör en god exponent för modernismens kontorshus och bedöms ha stora arkitektoniska kvaliteter.

Anläggningens arrangemang i modernismens anda med trafikseparering och hus i park bidrar till upplevelsemässiga värden med inre gröna gårdar åt vilka byggnadernas entréer vänder sig, utsparade träd, grön gestaltning och omgivande vegetation som samspelar med byggnaderna.

Miljöskapande värde

De storskaliga och karaktäristiska tegelbyggnaderna är framträdande och har ett väl synligt läge med bl a karaktärsskapande hög gavel mot centrala Kungens kurva/ Södertäljevägen och fungerar som en märkesbyggnad och ett landmärke i området.

Sammanvägd bedömning

Byggnaderna bedöms sammantaget innehålla sådana kulturhistoriska värden som bör motsvara särskilt värdefull byggnad enligt plan- och bygglagen och därmed omfattas av förvanskingsförbud och varsamhetskrav.

Interiören är översiktligt inventerad och innehåller delvis ursprungliga planlösningar och detaljer som kan vara av vikt för byggnadernas kulturvärde.

LM Ericssons f.d. kontorsanläggning i Kungens kurva. Vy från IKEA.

6. VÄRDEBÄRANDE EGENSKAPER

Värdebärande egenskaper

- Välbevarad storskalig anläggning i med tydlig karaktär av 1970-talets kontorsbyggnader av tegel.
- Anläggningens planering som hus i park med utsparad växtlighet och gröna gestaltning.
- Anläggningens byggnader i flera kvarter med en enhetlig och sammanhållen arkitektonisk gestaltning.
- Byggnadernas strikt geometriska rena volymer.
- Byggnadernas tegelfasader inkluderande murning och fogning.
- Byggnadernas horisontala fönsterband och vertikala plåtband av aluminium.
- Entrépartier med skärmtak av aluminium.
- Den högsta byggnadsvolymens karaktärsskapande tegelgavel.
- Byggnadernas rundade brandutrymningar och takpåbyggnader rymmande hiss- och ventilationssystem visar tekniska system som en del av byggnadernas arkitektoniska gestaltning.

7. REKOMMENDATIONER VID UTVECKLING

Vid omvandling av befintlig värdefull kontors- och industribebyggelse för nya verksamheter finns möjligheter att skapa en intressant och varierad miljö samtidigt som bebyggelsens befintliga kulturvärden bibehålls. Fler exempel finns idag att studera där kontors- och industribyggnader omvandlats för nya verksamheter med ett intressant innehåll och stora upplevelsevärden.

Inför utvecklingsprojekt bör den befintliga bebyggelsens möjligheter till bevarande utredas och till vilka delar som är väsentliga för att det kulturhistoriska värdet ska bibehållas.

Vid utveckling bör den befintliga bebyggelsens kulturhistoriska värden utgöra utgångspunkten. Nya tillägg bör ha en hög arkitektonisk nivå och samspela med den befintliga bebyggelsen till skala, placering, utformning och planering.

Vid utveckling som medför delvis eller hel rivning av kulturhistoriskt intressant bebyggelse bör sådan dokumenteras för framtiden.

Exempel på utvecklingsprojekt: LM Ericssons f.d. kontor i Växtberg uppfört 1968-74 efter ritningar av Anders Berg Arkitektkontor ska byggas om till bostäder m.m.

Exempel på stadsutvecklingsprojekt vid LM Ericssons f.d. kontorsområde i Växtberg med bevarande av de kulturhistoriskt värdefulla kontorsanläggningarna.

8. KONSEKVENSBESKRIVNING

Förslaget

Projektet redovisas utifrån det planförslag som utarbetats av KFF Bostadsutveckling.

För fastigheten Diametern 2 m fl planeras för en ny stadsdel med omkring 3500 bostäder. För att göra plats för den nya stadsdelen rivs LM Ericssons kontors- och laboratoriebyggnader som av olika orsaker inte bedömts kunna vara kvar.

Den nya stadsdelen planeras för bebyggelse med flerbostadshus i kvartersform med innergårdar, torg och parker. Målet är en omväxlande stadsdel med närservice som skolor, vård, caféer och butiker.

Flerbostadshusen som visas i visionsbilderna visar kvarter med omväxlande låga och mycket höga hus. I områdets mitt planeras en park som ansluter till Gömmaren naturreservat i söder.

Bedömning av kulturhistoriska konsekvenser

Vid ett genomförande av planförslaget innebär det att kontors- och laboratoriebyggnader från 1970-talet, rymmande kulturhistoriska värden, rivs. Arkitekturhistoriska, arkitektoniska, byggnadshistoriska, samhälls- och socialhistoriska och miljöskapande värden går därmed förlorade.

Genom rivning försvinner hus som bedöms vara karaktäristiska och väl gestaltade kontors- och laboratoriebyggade representativa för 1970-talets kontorsbebyggelse och ett verk av ett välkänt arkitektkontor.

Bebyggelsen bedöms ingå som en del i företaget LM Ericssons historia vilket innebär också att en pusselbit i företaget bebyggelsehistoria och sammanhang i Stockholms västra stadsdelar försvinner.

Vidare bedöms en rivning föra med sig att en väl synlig märkesbyggnad i Kungens kurva försvinner medförande minskade miljöskapande värden i området.

Planförslaget medför sammantaget att anläggningen som en kulturhistoriskt intressant miljö försvinner och en väsentlig förändring av stadsbilden genom den nya bebyggelsens utbredning, struktur och volymer. Enstaka byggnader som visas i visionsbilden föreslås uppföras av tegel med inspiration från den befintliga bebyggelsen men bedöms i sammanhanget inte skapa någon väsentlig arkitektonisk koppling till den befintliga kulturhistoriskt intressanta tegelbebyggelse.

Planförslag för nytt bostadsområde på platsen för LM Ericssons f.d. kontorsanläggning.

Förslag för nytt bostadsområde på platsen för LM Ericssons f.d. kontorsanläggning.

Visionsbilder för det nya bostadsområdet i Kungens kurva utförda av ÅWL Arkitekter.

9. KÄLLOR

Litteratur och skrifter

Översiktsplan för Huddinge kommun, 2014

Kulturmiljöinventering Huddinge kommun, 2003

Attman, Artur, Olsson, Ulf, Kuuse, Jan, Jacobaeus, Christian, LM Ericsson 100 år, 1876-1976, 1976

LM Ericsson Kungens Kurva, Berg, Trycksak, Kungliga biblioteket

LM Ericssons Tellusanläggning i Västberga, Stockholm, Antikvarisk förundersökning och analys av känslighet/tålighet, Nyréns Arkitektkontor, oktober 2012

LM Ericssons f.d. Tellusanläggning i Västberga, Stockholm, Reviderad kulturhistorisk konsekvensanalys av om- och nybyggnadsförslag, 2014-10-13

Tidskriften Tegel, Nr 1, 1980

Internet

ericssonhistory.com (Kontakten, Nr. 13, 1974, Ericsson review, Årsredovisningar)

www.tekniskamuseet.se/lar-dig-mer/svenska-uppfinnare-och -innovatorer/Lars Magnus Ericsson, 2018-08-07

kffastigheter.se/portfolio-item/kungens_kurva

Wikipedia.org/wiki/Ericsson, 2018-08-07

Wikipedia, L M Ericsson-byggnaden, Kungens kurva, 2018-08-01

www.wikiwand.com/sv/Berg_Arkitektkontor

Flickr, Vykort Kungens kurva, fotograf Lennart Börjesson

Arkiv

Bygglov, Planer, Foton, Huddinge kommun

Foton, Centrum för Näringslivshistoria

Foton, Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetet

